

Zen a filosofie

Miroslav Novák píše ve svém textu (Každý sám svým Pánembohem, www): „Japonský specialista na zenistické umění P. Hisamacu. jmenuje sedm estetických principů: 1) nepravidelnost, asymetrie, 2) jednoduchost, 3) drsnost. 4) přirozenost, 5) subtilnost, 6) bezpodmínečná svoboda, 7) klid. Umělec se tomu ovšem nemusí učit nazpaměť. Jednou ze zenistických zásad je nepřesnost, a nepřesná je tudíž definice jednoho každého ze sedmi principů, nepřesný je jejich výčet, a nutně nepřesný je tedy i překlad. Rozhodně je nelze chápat jako návod, jak zenisticky malovat, spíš snad ještě jako návod, jak nemalovat. Každý z těchto principů je totiž třeba chápat jako druh negace.“ Připusťme, že tutéž zásadu můžeme mutatis mutandis aplikovat na myšlení (na „filosofii“). Pak by jednou ze zásad zenistického myšlení byla rovněž nepřesnost. Pokud bychom tuto zásadu podrobili určitému přezkoumání, mohli bychom kromě zřejmě negativních výsledků dojít rovněž k něčemu pozitivnímu. Máme-li na mysli logickou přesnost, pak víme (resp. už bychom mohli a měli vědět), že má své meze, zejména pokud logiku a logičnost (a tím i přesnost) stále ještě spojujeme se zpředměťňováním. Ale jakmile kritika zpředměťňování přejde do paušálního odmítání logiky a logičnosti, eventuálně logické přesnosti, dostáváme se na cestu nefilosofie a antifilosofie. Důraz na nepředmětnost nesmí být nikdy redukován na zdůrazňování nepřesností, event. „nedourčeností“ či neurčitostí, apod., ale musí nutně vyústit v důraz na omezenost starého (tj. zpředměťňujícího) chápání přesnosti a zejména v důraz na nové, lepší chápání přesnosti, a to i tam (a právě tam), kde to staré chápání nevidí leč nepřesnost či porušení přesnosti. Nepředmětné nesmíme zaměňovat s neurčitým, a určité nesmíme vždycky spojovat s předmětností. Nepředmětné je určité, ale jeho uskutečnění je závislé na reaktivitě subjektu, který byl k uskutečnění vybrán, a ta má vždycky jak své meze, tak také „vady“. Předmětnost je v tomto smyslu vždy jen relativně uspokojivá, ale její normou vždycky znovu zůstává naprosto určité (a situační) „ty máš“.

(Písek, 070726-2.)